

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ВІННИЦЬКИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ»
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА
Кафедра теорії та методики музичного виховання

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора
з навчально-методичної роботи
В. Когутюк
«_____» _____ 2022 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИБІРКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**ПРАКТИКУМ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСТВА
ТА ДИТЯЧОГО РЕПЕРТУАРУ
(КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСЬКИЙ КЛАС)**

підготовки бакалавра
галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
спеціальність 014 Середня освіта
спеціалізації Музичне мистецтво

2022-2023 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «**Практикум концертмейстерства та дитячого репертуару (Концертмейстерський клас)**» для студентів за спеціальністю 014 «Середня освіта (Музичне мистецтво)»

Мова навчання – українська.

РОЗРОБНИК: Бахчеван Н.А., голова циклової комісії викладачів основного музичного інструменту (фортепіано), викладач вищої категорії, викладач-методист

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри теорії та методики музичного виховання

Протокол №1 від «29» серпня 2022 року.

Завідувач кафедри теорії та методики музичного виховання

С. Іскра Іскра С. І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань <u>01 Освіта</u>	За вибором	
Модулів – 2	Спеціальність: <u>014 Середня освіта</u> <u>(Музичне мистецтво)</u>	Рік підготовки	
Змістових модулів 2		II-й	-
Індивідуальне науково-дослідне завдання Не передбачено		Семестр	
		3-й, 4-й	-
Загальна кількість годин – 60		<i>Аудиторні заняття</i>	
		29	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 самостійної роботи студента - 1	<i>Практичні заняття</i>		
	29	-	
	<i>Самостійна робота</i>		
	31	-	
	<i>Вид контролю</i>		
	залік-4 сем.	-	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – (48% - 52%)

для заочної форми навчання – не передбачено.

Передумови вивчення дисципліни: вільно володіти навичками гри на музичному інструменті. Вільно читати ноти з листа, вміти підбирати акомпанемент до заданої мелодії, спрощувати партію акомпанементу, володіти підбором мелодії за допомогою основних функцій ладу (T S D T).

2. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчання

2.1. Метою вивчення курсу «Практикум концертмейстерства та дитячого репертуару (Концертмейстерський клас)» є підготовка студентів до майбутньої професійної діяльності, розширення кола професійних знань, практичних вмінь та навичок, що необхідні для роботи у якості акомпаніатора з вокалістами та інструменталістами; розвиток індивідуальних виконавських можливостей студентів, сприяння розвитку самостійної творчої ініціативи.

2.2. Основні завдання навчального курсу:

- формування художніх смаків студентів на кращих зразках світової та вітчизняної музичної спадщини;
- поглиблення музично-історичних та музично-теоретичних знань в процесі виконання самостійного індивідуально-творчого проекту;
- навчання практичним, методично обґрунтованим прийомам розвитку професійних якостей піаніста-аккомпаніатора;
- виховання готовності студентів до естетичного самовиховання, розвиток умінь та навичок самостійної організації праці піаніста-аккомпаніатора.

2.3. Програмні компетентності дисципліни «Практикум концертмейстерства та дитячого репертуару (Концертмейстерський клас)»

2.3.1. Загальні компетентності:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання у процесі навчання основ музичного мистецтва, художньої культури, теорії і практики художньо-творчого розвитку вихованців, що передбачає застосування теорій та методів освітніх наук і характеризується системністю і комплексністю організації освітнього процесу в закладах дошкільної та загальної середньої освіти.

ЗК 1. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

2.3.2. Фахові компетентності:

ФК 1. Здатність користуватися символікою і сучасною термінологією музичної мови.

ФК 3. Здатність до перенесення системи фахових знань у площину музичного заняття, навчального предмету Музичне мистецтво (Мистецтво), структурування навчального матеріалу, проектування та організації власної діяльності.

ФК 4. Здатність демонструвати виконавські (інструментальні, вокально-хорові, диригентські), інтерпретаційні, артистичні та організаційні уміння як учителя-керівника музичних колективів дитячої дошкільної, шкільної та позашкільної художньої творчості.

ФК 6. Здатність відчувати і демонструвати емоційну чутливість, рефлексію, ціннісне ставлення до музичних творів, здійснювати активне сприймання, запам'ятовування, збереження, відтворення і художньо-педагогічне тлумачення змісту творів мистецтва.

2.4. Програмні результати навчання: У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *знати:*

ПРЗ 5. Дотримуватися системи духовних, професійно-педагогічних, етико-естетичних, мистецьких цінностей в освітній та організаційній діяльності вчителя музичного мистецтва та музичного керівника.

ПРЗ 6. Володіти комплексом знань музично-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва (музичного керівника), методами активізації мистецько-творчого розвитку учнів та дітей дошкільного віку, сприяти вихованню художньо обдарованої особистості.

вміти:

ПРУ 2. Інтегрувати складні професійні уміння гри на музичних інструментах, співу, диригування музичними колективами, музичного сприймання, запам'ятовування та інтерпретації музичних творів, артистизм, виконавську надійність (самооцінку, самоконтроль, саморегуляцію).

ПРУ 3. Виявляти здатність до самоактуалізації, саморозвитку та самокорекції у процесі музично-педагогічної діяльності.

ПРУ 4. Демонструвати уміння вирішувати музично-педагогічні проблеми, оригінальність і гнучкість творчого мислення у процесі конструювання, інтерпретації та реалізації музично-педагогічних ситуацій.

ПРУ 5. Володіти елементами логічного й образного мислення, мати здатність до аналізу і синтезу, виділення головного в освітній та організаційній діяльності вчителя та музичного керівника.

ПРУ 7. Мати навички знаходження, обробки та аналізу інформації з різних джерел (передусім – за допомогою цифрових технологій).

ПРК 2. Здійснювати взаємодію та комунікацію з колегами, соціальними партнерами, учнями, вихованцями та їхніми батьками з дотриманням етичних норм.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Інструктивно-технічна та художньо-виконавська підготовка. Робота над інтонаційною виразністю в акомпанементі та її поєднання з партією соліста.

Тема 1. Спрощення (адаптування) акомпанементу.

Завдання цієї теми є ознайомлення студентів із можливими варіантами спрощення супроводу в оперних аріях, сценах, інструментальних концертах та і інших п'єсах, де фортепіанна партія є перекладанням оркестрової партитури. Тремоло, широке розташування акордів, послідовність терцових та секстових послідовностей адаптується з урахуванням різноманітності оркестрових тембрів та його багатоголосся. Зміна сили звучання, способу туше порівняно зі звичними піаністичними нормами. Перерозподіл фактури поміж руками, перенесення мелодії в праву руку для більшої її виразності, глибини і пластичності; витримування басових нот на педалі для зручності виконання позиційних фігурацій.

У розходженні мелодичних голосів, де зустрічаються стрибки можна змінювати фактуру таким чином, щоби потрібний звук став зручним для виконання. Чергування рук використовується для плавності мелодичного ходу при незручній аплікатурі. У виконанні ламаних октав, повторюваних брати акорд повністю. а потім його тремолювати.

Тема 2. Вивчення акомпанементу арії з опери.

Завданням теми є ознайомлення студентів зі змістовністю усіх елементів музичної мови через вокальну музику - синтез поетичного тексту, мелодії солюючого голосу і усієї сукупності засобів художньої виразності інструментального супроводу. Характеристика акомпанементу вокального твору (арії з опери) здійснюється через комплекс виражальних засобів, в якому міститься виразність гармонічної опори, її ритмічна пульсація, мелодичні утворення, регістр, тембр. Взаємопроникнення мелосу, метру, ритмічно-гармонічної опори, регістру тембру, динаміки, артикуляції сприяє синтезу засобів для створення поетичного образу солістом. Вміння вести фразу до ікту, надання солісту зручної цезури для дихання, підтримки соліста виразною пунктуацією, сприяти артикуляції мовлення.

Підкріплювати експресивні злети інтонації, об'єднувати та розділяти дрібні та більш крупні смислові частини цілого.

Тема 3. Ансамблева гра в 4 та 6 рук.

Великий вплив на розвиток навичок акомпанування має *гра в ансамблі* - виконання інструментальних творів для фортепіано в 4 руки, акомпанування солісту-інструменталісту (скрипка, віолончель, домра, духові інструменти тощо). Процес вивчення інструментальних ансамблевих творів мало чим відрізняється від освоєння вокального твору. Зміст попереднього етапу роботи над таким твором полягає в доскональному вивченні кожним учасником ансамблю своєї партії та ознайомленні з партією партнера.

Розпочинаючи вивчення партії, слід детально проаналізувати стильові, жанрові особливості музичного твору, характер мелодії (плавний чи уривчастий, спокійний чи стрімкий, кантиленного плану чи речитативного), спосіб її артикуляції (зв'язний, роздільний, короткий); визначити динамічний діапазон, знайти кульмінаційні пункти; навчитися виразно інтонувати на інструменті тощо. Необхідним моментом є визначення ролі партії чи окремої її частини (соло, супровід); уточнення динаміки та тембрального забарвлення фортепіанної фактури при зміні солюючих та акомпануючих епізодів.

Коли вся підготовча робота проведена, можна переходити до виконання твору в ансамблі. На цьому етапі особливим моментом є визначення й відпрацювання *спільних цезур*. Важливим завданням партнерів в ансамблі є розвиток у них ансамблевого відчуття, досягнення звукової, динамічної та агогічної збалансованості звучання ансамблевого твору, узгодження виконавцями його інтерпретації тощо.

Змістовий модуль 2. Інструктивно-технічна та художньо-виконавська підготовка. Стильові особливості творів і відтворення їх концертмейстером.

Тема 4. Ознайомлення з акомпанементом творів для духовних інструментів.

Змістом теми є визначення і характеристика специфіки акомпанементу у творах для дерев'яних (гобоя, кларнету, флейти, сопілки) та мідних (туби, труби, тромбону, валторни) духовних інструментів. Знайомство з виражальними особливостями прийомів гри, специфікою тембрального звучання, особливостями формування фрази, створення динамічної кульмінації відповідного музичного інструменту. Оволодіння прийомами фортепіанного туше, педалі, для створення єдиного звукового комплексу у процесі акомпанування. Розвиток здатності до зосередженості, розширення "кола звукової уваги" у процесі акомпанування, передача стану "співпереживання", "коментуючого відгуку", для створення спільної з солістом - партнером художньої інтерпретації музичного твору.

Тема 5. Акомпанемент вокальному ансамблю.

Тема 6. Акомпанування хоровому колективу.

Тема 7. Акомпанування оркестровим інструментам (оркестру).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів	Кількість годин					
	Денна форма навчання					
	Усього	У тому числі				
л		п	сем.	інд.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Змістовий модуль 1. Інструктивно-технічна та художньо-виконавська підготовка. Робота над інтонаційною виразністю в акомпанементі.						
Тема 1. Спрощення (адаптування) акомпанементу	-	-	3	-	-	5
Тема 2. Вивчення акомпанементу арії з опери.	-	-	4	-	-	5
Тема 3. Ансамблева гра в 4 та 6 рук.	-	-	4	-	-	5
Разом за змістовим модулем 1	26	-	11	-	-	15
Змістовий модуль 2. Інструктивно-технічна та художньо-виконавська підготовка. Сильові особливості творів і відтворення їх концертмейстером.						
Тема 4. Ознайомлення з акомпанементом творів для духових інструментів	-	-	4	-	-	4
Тема 5. Акомпанемент вокальному ансамблю.	-	-	4	-	-	4
Тема 6. Акомпанування хоровому колективу.	-	-	5	-	-	4
Тема 7. Акомпанування оркестровим інструментам (оркестру).	-	-	5	-	-	4
Разом за змістовим модулем 2	34	-	18	-	-	16
Модуль 2						
ІНДЗ	-	-	-	-	-	-
Усього годин	60	-	29	-	-	31

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
	Не передбачено		

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Спрощення (адаптування) акомпанементу	3
2	Вивчення акомпанементу арії з опери.	4
3	Ансамблева гра в 4 та 6 рук.	4
4	Ознайомлення з акомпанементом творів для духових інструментів.	4
5	Акомпанемент вокальному ансамблю	4
6	Акомпанування хоровому колективу.	5
7	Акомпанування оркестровим інструментам (оркестру).	4
	Разом	29

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено	

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Спрощення (адаптування) акомпанементу	5
2	Вивчення акомпанементу арії з опери.	5
3	Ансамблева гра в 4 та 6 рук.	5

4	Ознайомлення з акомпанементом творів для духових інструментів.	4
5	Акомпанемент вокальному ансамблю	4
6	Акомпанування хоровому колективу.	4
7	Акомпанування оркестровим інструментам (оркестру).	4
	Разом	31

9.

Індивідуальні завдання

Не передбачено

10. Методи та технології навчання

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації: *словесні:* лекція (лекція-інформація, лекція-огляд, проблемна, лекція-візуалізація) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint-презентація), пояснення, примірний показ виконання, обговорення; *наочні:* спостереження, виконавська, демонстрація; практичні вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, творчі, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з інформаційними ресурсами; виконання індивідуальних творчих проектів.

11. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання

Основними формами контролю успішності навчання з дисципліни «Концертмейстерський клас» є залік (IV семестр).

У процесі оцінювання навчальних досягнень спеціалістів застосовуються такі методи:

Методи усного контролю: оцінювання рівня сформованості інструментально-виконавських умінь студентів у процесі виконання на фортепіано навчального завдання відповідно до програми навчального курсу.

Методи практичного контролю: модульне контрольне виконання музичного матеріалу (пісні, музичні твори у супроводі концертмейстера).

Методи самоконтролю: самоаналіз, самооцінка та самокоригування студентом своїх музично-виконавських дій.

Тематичне оцінювання (модульні контрольні практичні заняття).

Підсумкове оцінювання (залік).

Відмінно (А) студент одержує, якщо в своїй відповіді він виявив всебічні систематизовані, глибокі знання з курсу в обсязі програмного матеріалу, здатність правильно виконувати завдання, передбаченні програмою, володіння інформацією, що міститься в основній і додатковій літературі, рекомендованій кафедрою, а також продемонстрував здатність до самостійного аналізу і творчого розв'язання поставлених завдань. Така оцінка виставляється за всі правильно виконані практичні завдання.

Дуже добре (В) студент одержує, якщо у своїй відповіді він виявив знання програмного матеріалу в повному обсязі, засвоїв основну літературу, рекомендовану програмою, виконав завдання, в тому числі практичні, на рівні дескриптивного відтворення. Така оцінка виставляється за правильне виконання переважної більшості завдань.

Добре (С) студент отримує, якщо при загальному знанні програмного матеріалу студент протягом вивчення курсу у виконанні завдань припускався суттєвих помилок.

Задовільно (D) оцінюється відповідь студента, в якій він виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і роботи, продемонстрував здатність до виконання завдань, передбачених програмою, на рівні репродуктивного відтворення. Така оцінка виставляється студенту, який володіє необхідним резервом знань для усунення допущених помилок під керівництвом викладача. При вірній відповіді лише на половину запитань студент отримує **достатньо (E)**

Незадовільно (FX) оцінюється відповідь, у якій студент виявив серйозні прогалини в знанні основного матеріалу, допустив принципові помилки при виконанні завдань, продемонструвавши рівень, нижчий від репродуктивного відтворення. Такий рівень виявляє непідготовленість студента до самостійної професійної діяльності.

Незадовільно (F) студент отримує у випадку, якщо не виконав більшість поточних форм контролю і дав менше половини правильних відповідей на підсумкові запитання.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

<i>III семестр</i>			
Змістовий модуль 3. Інструктивно-технічна та художньо-виконавська підготовка			
T1	T2	T3	
26	26	28	80
<i>Загальна к-сть</i>			80
<i>КМ 1</i>			20
<i>Всього</i>			100

<i>IV семестр</i>				
Змістовий модуль 4. Інструктивно-технічна та художньо-виконавська підготовка				Сума балів
T4	T5	T6	T7	
18	19	19	20	75
<i>Загальна к-сть</i>				75
<i>КМ 1</i>				25
<i>Всього</i>				100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		

64-74	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 -34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з можливістю повторного складання

13. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

1. Робоча навчальна програма з дисципліни.
2. Нотна література.
3. Мистецтвознавча література з проблем інструментального виконавства.
4. Методична література з навчання гри на фортепіано.
5. Аудіо та відеозаписи занять і концертних виступів видатних педагогів та виконавців

14. Рекомендовані джерела інформації *Основна література*

1. Ансамблі для фортепіано. ДМШ. 6 клас. – Київ: Музична Україна, 1984.
2. Ансамблі для фортепіано. ДМШ. 7 клас. – Київ: Музична Україна, 1985.
3. Бабинець Н. Камерно-вокальні твори композиторів Галичини ХХ ст. – Львів: Сполом, 2007.
4. Барвінський В. Твори для фортепіано. – Київ: Музична Україна, 1988.
5. Бетховен Л. Симфонії: переклад для 4-х рук.
6. Grams Album. - Edition “Musika”, Budapest, 1988.
7. Брамс Й. Вибрані Угорські танці.
8. Герасимчук В. “Горить моє серце” (хори та солоспіви на сл. Л. Українки). – Луцьк: Надстир'я, 1994.
9. Граємо джаз. Твори українських радянських композиторів. – Київ: Музична Україна, 1990.
10. Колесса М. Три коломийки.
11. Людкевич С. Вибрані твори для фортепіано. – Київ: Музична Україна, 1989.
12. Маник В. Музичні замальовки. – Івано-Франківськ, 2007.
13. Нижанківський Н. Твори для фортепіано. – Київ: Музична Україна, 1989.
14. Нижанківський Н. Фортепіанні твори для молоді. – Тернопіль: Лілея, 1996.
15. Педагогічний репертуар. Увертюри: переклад для ф-но для 4 рук.

16. Поліфонічні твори українських композиторів. – Київ: Музична Україна, 1989.
17. Рімантас М. Етюд-акварелі в джазовому стилі. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006.

Інші інформаційні ресурси

Сайт альтистів. Містить ноти для альту, віолончелі, скрипки, відомості про струнно-смичкові інструменти та принципи виконання на них:

<http://violamusic.me/violin.html>

Сайт нотної бібліотеки академічної музики: <http://nlib.org.ua/>

Великий нотний архів Бориса Тараканова: <http://notes.tarakanov.net/>